

Benő Attila

Egyed Emese laudációja

Egyed Emese szépirodalmi, tudományos, szerkesztői és oktatói tevékenysége nem szorul bemutatásra a kortárs erdélyi magyar kultúrában jártas személyek körében.

Szépirodalmi kötetei, irodalmi lapokban megjelent írásai révén évtizedek óta jelen van az erdélyi magyar irodalomban. Szépirodalmi alkotásainak változatos világát tükrözi eddig megjelent tíz verseskötete, három prózákötete és öt gyermekkönyve. Költészetét az erdélyi irodalom sajátos színteljének tartja számon a kortárs irodalomkritika.

Az irodalomtudomány, a magyar dráma- és színháztörténet, valamint a műfordítás-történet kutatójaként új eredményekkel, meglátásokkal gazdagította az irodalmi folyamatokról és kulturális jelenségekről szóló ismereteinket, különösen a francia–magyar, német–magyar kulturális kapcsolatok vonatkozásában. Önálló szerzőként hat szakkönyve jelent meg, négy többszerzős tanulmánykötete, hat antológiája (a felvilágosodás kor irodalmától napjainkig terjedő áttekintésként). E munkásság tudományos értékét jelzi az is, hogy az általa írt és szerkesztett köteteket gyakran idézik a szakterület új eredményeinek sorában. A 18–19. századi irodalomtörténeti kutatásai megkerülhetetlen alapkutatásnak tekinthetők abban a tekintetben is, hogy több korabeli kéziratban maradt szöveget is megjelentetett.

Oktatás- és kutatásszervezési munkássága kapcsán mindenképpen megemlítendő oktatói tevékenysége, professzori, 1998–2007 közötti tanszékvezetői feladatköre. 2004-től a Bölcsészkaron működő Hungarológia Doktori Iskola tagja, doktori témavezető. Irányításával eddig 27-en szereztek tudományos doktori címet, és támogatásával többen kiadták megvédett értekezésüket. Ezen kívül doktori bizottságok tagjaként más doktoranduszok irányításában is aktívan részt vett, és jelenleg is részt vesz, érdemes egyetemi tanár, professor emeritaként. Túlzás nélkül és egyértelműen megállapítható, hogy a szakterületén tudományos iskolát teremtett, az általa vezetett kutatóműhelyek publikációit új tudományos eredményekként értékelte a szakma. Egykori tanítványai azóta további elismerést szereztek a tudományos kutatásban; egyetemeken, középiskolákban oktatnak vagy kulturális intézményekben tevékenykednek. Jelentős összmagyar és nemzetközi konferenciák szervezése is kötődik Egyed Emese nevéhez. 1994 óta a *Nyelv- és Irodalomtudományi Közlemények* Román Akadémia szaklapjának szerkesztője, 2017 óta pedig főszerkesztője. Az *Erdélyi Múzeum* szakfolyóirat szerkesztője 1997 és 2001 között. Itt említenéd meg a Certamen évkönyv és további fontos konferenciakötetek folyamatos szerkesztése, valamint az Erdélyi Múzeum-Egyesület Bölcsészeti-, Nyelv- és Történettudományi szakosztályának vezetése.

Művészeti, kutatói és oktatói tevékenységének elismerését számos rangos hazai és külföldi díj jelzi: MTA Magyar Tudományosság Külföldön Elnöki Bizottságának **Arany János díja** (2017), Magyar Tudományos Akadémia Kolozsvári Bizottságának a **Tudomány Erdélyi Mestere Díj** (2019), **Magyar Érdemrend lovagkeresztje** (2021), **Faludi Ferenc Alkotói Díj** (2024). Jelésértékű, hogy 2012 óta a **Marosvásárhelyi Művészeti Egyetem díszdoktora**. De nem hagyhatók említés nélkül a szépirodalmi munkásságáért adományozott további rangos díjak sem: a **Romániai Írók Szövetségének díja** (1997, 1998, 2000), **Méhes György Irodalmi Díj** (2021), az **Illyés Gyula-díj** (2023).

Gazdag alkotói, értékteremtő munkásságát hosszabb tanulmányban vagy monográfiában lehetne méltó módon ismertetni. Az idő rövidegére való tekintettel emberi, alkotói habitusának most mindössze három sajátosságát emelem ki.

Sokirányú tevékenységének közös vonása a kevésbé tanulmányozott, mellőzött jelenségek, alkotók világának feltárása, rejtett kulturális értékek felfedezése, újrafelfedeztetése. Ehhez szorosan kapcsolódik az a tevékenysége is, amely Egyed Emesének mindvégig szívügye volt és maradt: a fiatal tehetségek felkarolása, biztatása, kutatásra érdemes témák ajánlása. Ez a másokra való figyelés, az egykori tanítványok

pályaalakulásának követése, támogatása olyan kapcsolattartó, megértő nyitottságot jelent, amely lendületet adott számos fiatal szakmai kibontakozásának. Nem véletlen, hogy a jubileumi születésnap köszöntésein nagyszámú hálás tanítvány és pályatárs fejezte ki elismerését, nagyrabecsülését. Ezt tükrözi a 2017-ben megjelent köszöntőkötet, amelynek már a címe is jelzésértékű ebben a kontextusban (*Hortus amicorum. Köszöntőkötet Egyed Emese tiszteletére*; szerk. Bartha Katalin Ágnes et al.; Erdélyi Múzeum-Egyesület, Kolozsvár.) Mindez számomra azt igazolja, hogy – mint tudjuk – az ad a legtöbbet, aki önmagát adja – munkájában, emberi kapcsolataiban.

Ha munkásságát kulcsszavakban kellene összefoglalni a *játék* szót mindenképpen említenünk kellene. A játék iránti fogékonyságát jelzik szépirodalmi alkotásai is, hiszen az alkotás, az inspiráció feltételezi a játék könnyedségét és mélységét, de a *színjáték* iránti érdeklődése is ezt tanúsítja. Végül is az irodalom és a kultúra a játék, a játékos kísérletezés megnyilvánulásaként is felfogható: „én játszom ugyan, de ti vegyetek komolyan” (Szilágyi Domokos). A költő Egyed Emese játszik a nyelvi lehetőségekkel, a kifejezésformákkal, a kutató pedig vizsgálat céljából komolyan veszi – egyszerre kívülállóként és beavatottként – az irodalmat és a kultúrát.

A költőnek, az irodalomtörténésznek egyaránt feladata, hogy minél közelebb jusson a régi szövegekhez, könyvtárak pincéiben rejtett, megsárgult, sokszor felvágatlan kiadványok világához, és ezáltal történelmi korokhoz, emberi sorsokhoz. Majd az összkép kialakítása céljából – egyfajta perspektíva-váltásként – távolodjon ezektől. És közben – szellemi játékként – önmagához is közeledjen, önmagától is távolodjon úgy, hogy ebben a viszonyulásban mások is magukra ismerjenek, élethelyzetükre ébredjenek. Ahogy ezt Egyed Emese verseiben is sugallja:

Micsoda hazába küldtél élni Isten
micsoda homályba
zártál asszonytestbe hervadó szerepbe
nyelvbe kalodába

Számúztél magamra hagyta árnyvilágban
ostorodra fűztél

De te lomb vagy tűz vagy
valahol feléledsz elfeledhetsz
tudlak

Órizni tanullak

(**Advent** c. versből – *Élővizek* c. kötet, 1995)

Kolozsvár, 2025. január 24.